

obtain the status of universality and this positive experience contributes to the unity and development of human society.

Key words: *an individual's socialization, sociality, social experience, social matrix of society, value-normative system, levels of value-normative system.*

Відомості про автора:

Москаленко Валентина Володимирівна, доктор філософських наук, професор, головний науковий співробітник, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ

Moskalenko, Valentyna Vylodymyrsna, Doctor of Philosophy, Professor, Chief Researcher, Kostiuk Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine, Kyiv.

E-mail: maksiola@gmail.com

УДК: 159.922

Мусяка Н.І.

**КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ Г.С. КОСТЮКА ПРОБЛЕМИ
МОТИВАЦІЇ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ДЕТЕРМІНАНТИ НАВЧАННЯ**

Мусяка Н. І. Концептуальний аналіз Г.С. Костюка проблеми мотивації як особистісної детермінанти навчання. У статті розглянуто проблему мотивації як особистісної детермінанти навчання, що є однією з магістральних ліній у дослідженні Г.С. Костюком теоретико-методологічного підґрунтя проблеми навчання, виховання й розвитку «зростаючої особистості» школяра. Встановлено, що учений уперше у вітчизняній педагогічній та віковій психології у першій половині ХХ ст. виокремив значущість проблеми мотивації у освітньому просторі та розкрив її детермінантну роль у діяльності школяра як суб'єкта учіння. У статті здійснено аналіз розробки Г.С.Костюком проблеми мотивації у двох площинах: у парадигмі «навчання і розумовий розвиток», а також у парадигмі «навчання і розвиток здібностей» учнів. Констатовано своєрідність статусу мотивації як детермінантного чинника у цих парадигмах. Здійснюючи

характеристику детермінантного впливу мотивів, учений розгортає генезу продуктивної особистісної детермінації.

Ключові слова: особистість, особистісні детермінанти, мотивація, мотиви діяльності, навчання, розумовий розвиток, здібності.

Мусияка Н.И. Концептуальный анализ Г.С. Костюка проблемы мотивации как личностной детерминанты обучения. В статье рассмотрена проблема мотивации как личностной детерминанты обучения, которая является одной из магистральных линий исследования Г.С. Костюком теоретико-методологических основ проблемы обучения, воспитания и развития «растущей личности» школьника. Установлено, что ученый впервые в отечественной педагогической и возрастной психологии в первой половине XX века выделил значимость проблемы мотивации в образовательном пространстве и раскрыл ее детерминантную роль в деятельности школьника как субъекта учения. В статье осуществлен анализ разработки Г.С. Костюком проблемы мотивации в двух направлениях: в парадигме «обучение и умственное развитие», а также в парадигме «обучение и развитие способностей» школьников. Констатировано своеобразие статуса мотивации как детерминантного фактора в этих парадигмах. Осуществляя характеристику детерминантного влияния мотивов, ученый раскрывает генезис продуктивной личностной детерминации.

Ключевые слова: личность, личностные детерминанты, мотивация, мотивы деятельности, обучение, умственное развитие, способности.

Постановка проблеми. Успішність школяра як суб'єкта учіння належить до гостро актуальних завдань у контексті Концепції «Нова українська школа» [9]. Стрижнем продуктивного її розв'язку є з'ясування проблеми особистісної детермінації, що зумовлює перебіг навчальної діяльності. Ефективність теоретико-експериментального дослідження з необхідністю

вимагає звернення до фундаментальних розробок, здійснених видатним ученим, фундатором сучасної вітчизняної психології Г.С. Костюком.

Аналіз останніх досліджень. Наукова спадщина Г.С. Костюка є предметом теоретико-методологічних досліджень вітчизняних учених у різних спектрах. Зокрема, здійснено аналіз: теорії специфічних рушіїв розвитку особистості [6]; концепції психічного розвитку Г.С. Костюка [1]; теорії психічного розвитку дитини Г.С. Костюка [7]; концепції онтогенезу людської психіки Г.С. Костюка [8]; розвитку провідних ідей Г.С. Костюка в українській психології [10]; проблеми розвитку творчої самоефективності особистості студентської молоді у контексті ідей Г.С. Костюка [11]; поглядів Г.С. Костюка на ставлення учнів до навчання у системі ставлень суб'єкта діяльності [12].

Мета статті – розкрити концептуальний аналіз Г.С. Костюка проблеми мотивації як особистісної детермінанти навчання.

Виклад основного матеріалу. Серед фундаментальних розробок педагогічної та вікової психології, здійснених Г.С. Костюком, чільне місце займають такі мегапроблеми, як «психічний розвиток дитини – навчання – виховання». Так, ще у 1949 році, уперше репрезентуючи розробку «теорії психічного розвитку дитини», учений зазначив: «Історія її психічного розвитку створюється в процесі її виховання і навчання» [4, с. 5]. Проблема мотивації учіння школяра, її різнобічний концептуальний аналіз є однією з магістральних ліній у дослідженні Г.С. Костюком теоретико-методологічного підґрунтя проблеми навчання, виховання й розвитку «зростаючої особистості» школяра у освітньому просторі.

Зазначимо, що висвітлення мотиваційної сфери особистості Г.С. Костюк вважає необхідною складовою створення підручника психології для педвузів. Розкриваючи «основні настанови в побудові підручника психології для педвузів і шляхи їх реалізації», він виокремлює, як одне із важливих завдань, здійснення аналізу психічної діяльності людини, «*мотивованої її потребами і інтересами* та висвітлення того специфічного, що вноситься кожним психічним процесом в орієнтацію людини в зовнішньому світі і в самій собі, в *спонукання її до діяльності і регуляцію її активності*» (курсив наш. – М.Н.) [3, с. 5]. Про це наголосив учений у доповіді на науковій сесії Науково-дослідного інституту психології 2-6 червня 1955 року.

Аналіз творчого доробку Г.С. Костюка дає підстави стверджувати, що він *уперше* у вітчизняній педагогічній та віковій психології виокремив значущість проблеми мотивації у освітньому просторі та розкрив її детермінантну роль у діяльності школяра як суб'єкта учіння.

Розробку проблеми мотивації Г.С. Костюк здійснив системно, креативно й усебічно. У статті предметом розгляду буде дві площини, які репрезентують різні змістові вектори проблеми мотивації навчання.

Перша – це концептуальний аналіз ученим мотивації у парадигмі «навчання і розвиток здібностей» учнів. Їй Г.С. Костюк присвячує у 1959 році фундаментальну працю «Розвиток здібностей учнів у процесі навчання і праці», акцентуючи на тому, що ця проблема «вимагає дальшого поглибленого вивчення цілого ряду питань психології здібностей, які ще не знайшли свого належного з'ясування» [5, с. 30].

Учений здійснює ґрунтовний різнобічний аналіз проблеми розвитку здібностей учнів, виокремлюючи чотири напрями, за його визначенням – «питання». «Першим з них є питання співвідношення в здібностях людини суспільного і природного» [5, с. 30]. «Другим питанням, з'ясування якого має важливе значення для наукового обґрунтування методів керівництва розвитком здібностей, є питання їх структури» [5, с. 33], третє питання – «це питання про співвідношення навчання і розвитку здібностей» [5, с. 35], четверте питання – «якими ж лініями повинно здійснюватися керівництво розвитком здібностей учнів» [5, с. 36]. І саме у цьому контексті піднімає учений проблему мотивації навчання.

Розкриваючи четверте питання, Г.С. Костюк підсумовує: «Всі лінії піклування про розвиток здібностей учнів ідуть через організацію різноманітних видів їх діяльності і керівництва нею. У зв'язку з цим великого значення набуває питання про мотиви діяльності та їх виховання» [5, с. 39].

Першочергово учений, піднімаючи питання мотивації, чітко окреслює її якість – «повноцінна мотивація»: «здібності особистості найкраще виявляються і розвиваються в умовах повноцінної мотивації її діяльності» [5, с. 39]. Вказуючи пріоритетні мотиви, Г.С. Костюк виокремлює такі: «Особливо важливими мотивами є сильний інтерес до неї, невгамовна допитливість, пристрасна любов до справи, усвідомлення її суспільної важливості та інші широкі соціальні мотиви» [5, с. 39].

Виокремлюючи мотиваційні конструкти – інтерес до діяльності, допитливість, любов до справи – Г.С. Костюк синергічно поєднує їх із найвищою якісною мірою їх прояву: «сильний інтерес», «невгамовна допитливість», «пристрасна

любов до справи». Так учений розкрив власне розуміння «повноцінної мотивації діяльності»: це не просто констеляція певних різновидів мотивів, але й найвищий ступінь їх якості. Саме у такій синергії можна говорити про найвищий рівень їх детермінантного впливу, що зумовлює повноцінний, продуктивний перебіг особистісної детермінації у системі «учень – навчання».

Принциповою для розгляду внеску Г.С. Костюка в антиципацію проблеми особистісної детермінації та її розробку є теза ученого у парадигмі «мотиви – внутрішні умови – успішність діяльності». «І справді, інтерес, любов до навчання і праці та інші повноцінні мотиви діяльності є дуже важливими внутрішніми умовами її успішного виконання» [5, с. 39]. І знову звертає на себе увагу означена ним ступінь значущості детермінантних умов – «дуже важливі».

Ключовим є той психологічний зміст детермінантного впливу мотивів як особистісних чинників ефективності перебігу навчання, розкриття якого здійснив Г.С. Костюк. «Від мотивів залежить, - наголошує він, - стійка цілеспрямованість діяльності учнів, їх енергія і наполегливість у самостійному переборенні труднощів, що виникають при розв'язанні ускладнених пізнавальних і практичних задач і, значить, розвиток здібностей» [5, с. 39].

Так, здійснюючи характеристику детермінантного впливу мотивів, учений не просто перераховує ключові концепти – цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, труднощі, задача, - а витончено розгортає генезу продуктивної особистісної детермінації: «*стійка цілеспрямованість діяльності учнів, їх енергія і наполегливість у самостійному переборенні труднощів*». Стратегія, за якою здійснюється перебіг навчальної

діяльності, – «розв'язання ускладнених пізнавальних і практичних задач».

Акцентуючи на важливості розвитку здібностей, Г.С. Костюк водночас порушує актуальну проблему ставлення учнів до діяльності. «Тому піклування про цей розвиток не може не включати і турботу про мотиви навчальної і трудової діяльності учнів, які визначають ставлення до неї» [5, с. 39]. Звертає на себе увагу те, як з властивою йому психологічною точністю, Г.С. Костюк означив сенсову лінійну залежність продуктивності парадигми «здібності – мотиви»: «Піклування про цей розвиток не може не включати і турботу про мотиви», відтак ще раз підкресливши її значущість.

Завершуючи розгляд концептуального аналізу проблеми «розвитку здібностей учнів у процесі навчання і праці», Г.С. Костюк системно визначає констеляцію особистісних чинників «успішного розвитку їх здібностей»: «виховання в учнів

- психологічної готовності до навчання,
- ставлення до неї,
- працьовитості,
- внутрішньої потреби вчитися і працювати за здібностями, на повну силу,
- виховання вимогливості до себе,
- скромності,
- віри в свої сили» (змінено просторову організацію тексту. – М.Н.) [5, с. 39].

Технологія успішного розвитку здібностей, за Г.С. Костюком, це єдність двох стрижневих систем. Система «Я – діяльність» включає психологічну готовність до діяльності, ставлення до неї та особистісну рису – працьовитість. Для системи «Я – Я»

домінантними є внутрішня потреба до діяльності, здатність вчитися і працювати ефективно – «на повну силу», вимогливість до себе, скромність, віра в свої сили.

З'ясовані психологічний зміст і сенсотвірні стрижневі спектри мотивації як особистісної детермінанти навчання не мають часових меж, що свідчить про високу прогностичну здатність ученого.

Друга площина – це концептуальний аналіз проблеми мотивації у парадигмі «навчання і розумовий розвиток». Їй Г.С. Костюк присвячує написану у 1963 році працю «Навчання і розумовий розвиток учнів» [2].

Розкриваючи питання структури «сторін» розумового розвитку учнів, учений називає три його складові: зміст, операції та мотиви. Виокремлюючи лише три структурні складові, учений у такий спосіб засвідчує ту велику значущість, яку він надає мотиваційній сфері учня. «Розумовий розвиток учнів характеризується єдністю змісту, операцій і мотивів їх пізнавальної діяльності. Ці три сторони його взаємно зв'язані, одне від одного залежать, але кожна з них вимагає до себе спеціальної уваги в педагогічному керівництві ним» [2, с. 17].

Г.С. Костюк вважає за необхідне окреслити статус цих складових у розумінні сутності розумового розвитку учнів: їх єдність, а саме – взаємна зв'язність і залежність. Водночас він акцентує і на їх диференційованості – «кожна з них вимагає спеціальної уваги» у технологічному аспекті – «в педагогічному керівництві». Цим самим учений виокремлює їх змістову самодостатність і концептуальну автономність. «Формування мотивів навчання не менш важливе завдання, ніж вироблення потрібних для нього операцій і набування знань» – Г.С. Костюк ототожнює значущість їх статусу [2, с. 23].

Здійснюючи характеристику мотивів навчання, він першочергово наголошує на їх детермінантній ролі. «Піклування про мотиви навчання – важливий шлях впливу останнього на розумовий розвиток дітей» [2, с. 23]. «Навчання успішно керує цим процесом, якщо воно формує потрібні для нього мотиви», – так пояснює учений взаємозалежність у парадигмі «розумовий розвиток – навчання – мотиви» [2, с. 23].

Аналізуючи проблему мотивації, Г.С. Костюк уживає щодо мотивів поняття «основні». Посилаючись на дані досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, він зазначає, що «основними мотивами навчання є не первинні, а вторинні спонукування, які формуються в процесі індивідуального життя підростаючої особистості» [2, с. 23].

Принциповою для розуміння сутності мотивації як особистісної детермінації є встановлена Г.С. Костюком закономірність: «Більшість з них складається в ході самої навчальної діяльності учнів, вони є наслідком і *разом з тим внутрішньою умовою її дальшого успішного перебігу*» (курсив наш. – М.Н.) [2, с. 23].

Ґрунтуючись на досвідних даних вітчизняних учених, Г.С. Костюк розкриває шлях успішного формування «повноцінних мотивів навчання» – пізнавального інтересу, допитливості, потреби в знаннях, тобто виокремлює спектри мотивації у полі особистісної детермінації.

Значущим для розуміння перебігу особистісної детермінації є здійснений Г.С. Костюком аналіз активності школяра, за якої відбувається формування мотивів навчання, за його найвищого якісного рівня – «успішне». Які сутнісні його ознаки окреслює учений?

«Повноцінні мотиви навчання успішно формуються там, де учні

– активно беруть участь у розв'язанні пізнавальних і практичних задач,

– в шуканні відповідей на питання, які постають перед ними,

– усвідомлюють суперечності між уже пізнаним і новими фактами,

– намагаються розв'язувати ці суперечності,

– переживають почуття здивування, напруження,

– радості переборення труднощів,

– сумніву чи впевненості в істинності здобутих результатів.

Ці переживання узагальнюються, стають стійкими спонуканнями до розумової діяльності...» (змінено просторову організацію тексту. – *М.Н.*) [2, с. 23].

Зазначимо, що у наведеному вище Г.С. Костюк розкрив технологію ініціації суб'єктної активності школяра як репрезентанта особистісної детермінації. Ця технологія охоплює: діяльнісний спектр – суб'єктну активність учня, сферу самосвідомості і емоційну сферу – констеляцію емоційних переживань.

У розробці проблеми мотивації як особистісної детермінанти яскраво репрезентується прогресивність наукових розвідок Г.С. Костюка, його здатність, попри 60-літній часовий проміжок, окреслювати бачення кардинальних проблем сьогодення.

Висновки. У статті розглянуто проблему мотивації як особистісної детермінанти учіння, що є однією з магістральних ліній у дослідженні Г.С. Костюком теоретико-методологічного підґрунтя проблеми навчання, виховання й розвитку «зростаючої особистості» школяра. Встановлено, що учений

уперше у вітчизняній педагогічній та віковій психології у першій половині ХХ ст. виокремив значущість проблеми мотивації у освітньому просторі та розкрив її детермінантну роль у діяльності школяра як суб'єкта учіння. У статті здійснено аналіз розробки Г.С.Костюком проблеми мотивації у двох площинах: у парадигмі «навчання і розумовий розвиток», а також у парадигмі «навчання і розвиток здібностей» учнів. Констатовано своєрідність статусу мотивації як детермінантного чинника у цих парадигмах. Зроблено висновок, що здійснюючи характеристику детермінантного впливу мотивів, учений розгортає генезу продуктивної особистісної детермінації. У цьому яскраво репрезентується прогресивність наукових розвідок Г.С. Костюка, його прогностична здатність окреслювати кардинальні проблеми сучасного освітнього простору.

Перспективи подальших досліджень полягають у теоретико-експериментальному дослідженні проблеми особистісної детермінації.

Список використаних джерел:

1. Дригус М.Т. Концепція психічного розвитку Г.С.Костюка у парадигмі особистісної ефективності. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Том IX: Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія.* Вип. 9. Київ : Талком, 2016. С. 187–194.
2. Костюк Г.С. Навчання і розумовий розвиток учнів. *Радянська школа.* № 2. Київ, 1963. С. 17–25.
3. Костюк Г.С. Основні настанови в побудові підручника психології для педвузів і хляхи їх реалізації. *Наукова сесія Науково-дослідного інституту психології 2–6 червня 1955 року : тези доповідей.* Київ, 1955. С. 3–6.

4. Костюк Г.С. Про деякі актуальні питання теорії психічного розвитку дитини. *Наукова сесія науково-дослідного інституту психології УРСР 15–17 червня 1949 р.* Київ, 1949. С. 3–7.

5. Костюк Г. С. Розвиток здібностей учнів у процесі навчання і праці. *Радянська школа.* № 9. Київ, 1959. С. 29–38.

6. Максименко С.Д. Теорія специфічних рушіїв розвитку Г.С. Костюка. *Проблеми сучасної психології* : Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. Вип. 27. С. 7–19.

7. Мусяка Н. І. Теорія психічного розвитку дитини Г. С. Костюка та проблема особистісної детермінації. *Актуальні проблеми психології* : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 26. Київ : Видавництво «Фенікс», 2019. С. 225–233.

8. Мушегов О.М. До проблеми психологічної детермінації самоефективності працівників освітніх організацій у теоретико-методологічній парадигмі. *Проблеми сучасної психології* : Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Вип. 27. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. С.57–69.

9. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf>

10. Сердюк Л.З. Розвиток в українській психології провідних ідей Г.С. Костюка. *Становлення психологічної думки в Україні : провідні ідеї та історія розвитку* : колективна монографія / В.В. Турбан, Л.З. Сердюк, Ю.Т. Рождественський [та ін.] ; за ред. В.В. Турбан. Київ – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. С. 218–235.

11. Фалькова І. М. До проблеми розвитку творчої самоефективності особистості студентської молоді у контексті ідей Г. С. Костюка. *Психологічні координати розвитку особистості : реалії та*

перспективи : збірник наукових матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. (17 травня 2017 р., м. Полтава). Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2017. С. 192–194.

12. Яворська-Ветрова І.В. Ставлення учнів до навчання у системі ставлень суб'єкта діяльності : погляди Г.С. Костюка. *Матеріали лонгітюдної науково-практичної сесії, присвяченої 120-річчю з дня народження Г.С. Костюка* (січень – грудень 2019 р., м. Київ). Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка, 2019. С. 98–100.

Spisok vikoristanih dzherel:

1. Drigus M.T. Konczepcz`ya psikhichnogo rozvitku G. S. Kostyuka u paradigmati` osobist`snoyi efektivnosti`. Aktual`ni` problemi psikhologii`yi: zbi`rnik naukovikh prac` l`nstitutu psikhologii`yi i`meni` G.S. Kostyuka NAPN Ukrayini. Tom IX: Zagal`na psikhologii`ya. l`storichna psikhologii`ya. Etni`chna psikhologii`ya. Vip. 9. Kiyiv : Talkom, 2016. S. 187–194.

2. Kostyuk G.S. Navchannya i` rozumovij rozvitok uchni`v. Radyans`ka shkola. # 2. Kiyiv, 1963. S. 17–25.

3. Kostyuk G.S. Osnovni` nastanovi v pobudovi` pi`druchnika psikhologii`yi dlya pedvuzi`v i` khlyakhi yikh reali`zaczi`yi. Naukova sesi`ya Naukovo-dosl`dnogo i`nstitutu psikhologii`yi 2–6 chervnuya 1955 roku : tezi dopovi`dej. Kiyiv, 1955. S. 3–6.

4. Kostyuk G.S. Pro deyaki` aktual`ni` pitannya teori`yi psikhichnogo rozvitku ditini. Naukova sesi`ya naukovo-dosl`dnogo i`nstitutu psikhologii`yi URSR 15–17 chervnuya 1949 r. Kiyiv, 1949. S. 3–7.

5. Kostyuk G. S. Rozvitok zdi`bnostrych uchni`v u proczesi` navchannya i` praczi`. Radyans`ka shkola. # 9. Kiyiv, 1959. S. 29–38.

6. Maksimenko S.D. Teori`ya speczifi`chnikh rushi`yiv rozvitku G.S. Kostyuka. Problemi suchasnoyi psikhologii`yi : Zbi`rnik naukovikh prac` Kam`yanecz`-Podi`l`s`kogo nacz`ional`nogo uni`versitetu i`meni` l`vana Ogi`yenka, l`nstitutu psikhologii`yi i`m. G.S. Kostyuka NAPN Ukrayini / za red. S.D. Maksimenka, L.A. Onufri`yevoyi. Kam`yanecz`-Podi`l`s`kij: Aksi`oma, 2015. Vip. 27. S. 7–19.

7. Musi`yaka N. I`. Teori`ya psikhichnogo rozvitku ditini G. S. Kostyuka ta problema osobist`snoyi determi`naczi`yi. Aktual`ni` problemi psikhologii`yi : Zbi`rnik naukovikh prac` l`nstitutu psikhologii`yi i`meni`

G.S. Kostyuka NAPN Ukrayini. T. Khil' . Psikhologi`ya tvorchosti` . Vip. 26. Kiyiv : Vidavnicztvo «Feni`ks», 2019. S. 225–233.

8. Mushegov O.M. Do problemi psikhologi`chnoyi determi`naczi`yi samoefektivnosti` praczi`vniki`v osvi`tni`kh organi`zaczi`j u teoretiko-metodologi`chni`j paradigmi`. Problemi suchasnoyi psikhologi`yi : Zbi`rnik naukovikh pracz` Kam`yanecz`-Podi`l`s`kogo naczi`onal`nogo uni`versitetu i`meni` l`vana Ogi`yenka, l`nstitutu psikhologi`yi i`meni`G. S. Kostyuka NAPN Ukrayini / za red. S.D. Maksimenka, L.A. Onufri`yevoyi. Vip. 27. Kam`yanecz`-Podi`l`s`kij : Aksi`oma, 2015. S.57–69.

9. Nova ukrayins`ka shkola : poradnik dlya vchitelya / za zag. red. N.M. Bi`bi`k. Kiyiv : Li`tera LTD, 2018. 160 s. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf>

10. Serdyuk L.Z. Rozvitok v ukrayins`ki`j psikhologi`yi provi`dnikh i`dej G.S. Kostyuka. Stanovlennya psikhologi`chnoyi dumki v Ukrayini` : provi`dni` i`deyi ta i`stori`ya rozvitku : kolektivna monografi`ya / V.V. Turban, L.Z. Serdyuk, Yu.T. Rozhdestvens`kij [ta i`n.] ; za red. V.V. Turban. Kiyiv – Ki`rovograd : l`meks-LTD, 2014. S. 218–235.

11. Fal`kova l`. M. Do problemi rozvitku tvorchoyi samoefektivnosti` osobistosti` students`koyi molodi` u konteksti` i`dej G. S. Kostyuka. Psikhologi`chni` koordinati rozvitku osobistosti` : reali`yi ta perspektivi : zbi`rnik naukovikh materi`ali`v l`l` Vseukr. nauk.-prakt. konf. (17 travnya 2017 r., m. Poltava). Poltava : Vidavecz` Shevchenko R.V., 2017. S. 192–194.

12. Yavors`ka-Vyetrova l`.V. Stavlennya uchni`v do navchannya u sistemi` stavlen` sub`yekta di`yal`nosti` : poglyadi G.S. Kostyuka. Materi`ali` longi`tyudnoyi nauково-praktichnoyi sesi`yi, prisvyachenoyi 120-ri`chchyu z dnya narodzhennya G.S. Kostyuka (si`chen` – gruden` 2019 r., m. Kiyiv). Kiyiv: l`nstitut psikhologi`yi i`meni` G.S. Kostyuka, 2019. S. 98–100.

Musiika N.I. The conceptual analysis of motivation, as a personal determinant for learning, performed by G.S.Kostiuk. The article examines the problem of motivation, as a personal determinant of learning, which is one of the main lines in G.S.Kostiuk's studies on the theoretical-methodological basis of the problem of learning, education and "growing personality" development. In the first half of the twentieth century, the scientist highlighted for the first time in the national

pedagogical and age psychology the importance of motivation for education and revealed its determinant role in activities done by pupils as agents of learning. The article analyzes the development by G.S. Kostyuk of the problem of motivation in two planes: in the paradigm of "learning and mental development", as well as in the paradigm of "learning and development of capabilities". The article states the original status of learning motivation as a determinant factor within this approach. The scientist revealed the technology of subjective activity initiating at pupils as representatives of personal determination. The conclusion is made that the scientist, by characterizing the determinant influence of motives, unfolded the genesis of productive personal determination. This clearly represents the progressive ideas of G.S. Kostyuk, his ability to apperceive and outline a vision of the problems that are cardinal today.

Key words: *personality, personal determinants, motivation, motives of activity, learning, mental development, abilities.*

Відомості про автора:

Мусіяка Наталія Іванівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, докторант, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Musiaka, Nataliia Ivanivna, PhD in Psychology, senior researcher, doctoral student of Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences, Kyiv, Ukraine.

E-mail: natamail0870@gmail.com

159.923.2

Павлюк М.М

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Павлюк М.М. *Соціально-психологічні чинники дитячо-батьківських стосунків в умовах карантину. У статті розкрито основні психологічні типи дитячо-батьківських стосунків, які характерні для звичайних умов функціонування сім'ї та в умовах карантину внаслідок поширення COVID-19 в Україні та у світі в цілому.*